

Text: JORDI BADIA / Fotos: FLORENCI VALLÈS I JORDI BADIA

Tardor a Manresa

L'entorn de Manresa no és, ni de bon tros, una àrea de biogeografia mediterrània estricta. Certament domina en l'actualitat la vegetació perennifòlia mediterrània, en bona part afavorida pels segles d'intervenció humana, però no pas de manera aclaparadora ni a tot arreu, sinó barrejada sempre amb nombrosos arbres i arbustos caducifolis d'àrea submediterrània. Estem en territori de frontera, de contrastos marcats entre sol i obaga, entre vessants secs de sòl escàs i riberes fèrtils, on els diferents tipus de vegetació es combinen. Els caducifolis acompanyen els cursos d'aigua, dominen a les fondalades i a les millors terres, i es disseminen aquí i allà amb preferència per les obagues. Aquesta diversitat de vegetació feixuga i prosaica d'explicar, la tardor la pinta poèticament de colors.

A la tardor, els dies s'escurcen i baixa la temperatura de nit, els arbres i arbustos caducifolis desencadenen un fenomen grandios, a gran escala, que no pas per esperat és menys impressionant: la mudança de les fulles. El procés s'inicia amb la degradació lenta dels pigments foliaris començant per la clorofil·la, el principal pigment fotosintètic i el responsable del verd de les fulles. Transitòriament es fan visibles els altres pigments de la fotosíntesi, els carotenoides i les xantofil·les de tons grocs i taronges que donen a les fulles el color autumnal. Si a més queden a les fulles els pigments anomenats antocians, llavors s'a-

viu. Ell és qui il·lumina dels colors més encesos, talment una pintura impressionista, les obagues de l'entorn de Manresa. A Montserrat és el seu parent, la blada, qui a la tardor, disseminada per tota la cara nord o resseguint les canals, posa el color llampant de foc enmig de la monotonia verda de l'alzinar. Les fulles de l'auró blanc, de cinc lòbuls, s'acolorixen de groc.

La servera i les moixeres, arbres del gènere *Sorbus*, viuen escampats sense dominar el bosc. Igual com aurons i blades, serveres i moixeres es fan veure a la tardor. La servera es reconeix per les fulles compostes pinnades, amb els folíols retallats, que a la tardor viren cap a colors ataronjats i granats. La servera creix per tot arreu, a vegades afavorida pels seus fruits comestibles o com a ornamental. En canvi la moixera té fulles enteres, grans, de contorn arrodonit o el·líptic. Amb la tardor, l'anvers de les fulles de la moixera passarà del verd al groc i després a un to rovellat, mentre que al revers es contrastarà més un to blanc. La moixera és abundant a Montserrat, al Moianès i a les serres de l'oest del Bages amb el bosc ben conservat. Queda encara la moixera de pastor, de fulles amb grans lòbuls aguts, que a la tardor poden prendre un granat intens.

Entre els arbres caducifolis falta anotar encara l'om i el til·ler. Entre els arbustos que més destaquen a la tardor es compten la noguerola, l'avellaner, el corner i el sanguinyol, amb un vermell que fa honor al nom i, a les bardisses, l'esbarzer i l'aranyoner.

consegueixen els vermells més encesos. Progressivament aquests pigments es perdran, els colors s'apagaran cap a tons marcescents i les fulles acabaran per caure a mercè del vent.

L'espectacle visual de les extenses boscanes decidües amb els colors transmutats a una àmplia gama de grocs, vermells i ocres s'interpreta cada tardor a bona part de l'hemisferi nord. No amb la mateixa extensió, però sí amb tants o més colors, la tardor esquitxa igualment el paisatge manresà i, en general, del Bages. El nombre d'espècies caducifòlies que viuen al Bages —roures, aurons, blada, moixera, om, corner, noguerola,...— dona una paleta de colors de tardor més extensa que, per exemple, la de les fagedes monoespècífiques. A aquesta diversitat d'arbres cal afegir-hi la variabilitat intrínseca de cada espècie, més la falta de sincronia entre els individus. Tot plegat fa que, durant setmanes, el paisatge natural esdevingui un mosaic bigarrat de colors.

Els roures, insospitadament abundants i sovint creixent sota els pins, es troben per tot arreu. Les seves fulles lobulades tarden a esgrogueir-se i, sobretot als exemplars joves, es mantenen seques a l'arbre durant tot l'hivern. Ells pinten el color de fons, groc i marró, al paisatge de tardor. També a la primavera els roures seran els darrers a treure fulles noves.

En contrast amb la melancolia dels roures, els aurons i les blades, els arbres del gènere *Acer*, posen les notes més vibrants. L'auró negre és freqüent al Bages, en especial a les obagues. Són molt característiques les seves fulles petites, en tres lòbuls i amb un pecíol llarg i prim. Arribada la tardor, les fulles de l'auró negre prenen els colors més brillants, groc, taronja o vermell

Tots s'afegeixen a la festa de colors. Al camp, les fulles de la vinya i dels fruiters canviaran de color abans de caure. A ciutat, i abans també a les vores de carreteres —quan les carreteres estaven al servei del territori i no a la inversa— els plàtans amb fulles daurades són els principals ambaixadors de la tardor. Arreu d'aquest país tingut per mediterrani, la tardor esclata de colors. ■

Fotografies:

Pàgina esquerra: L'obaga de la vall de la riera de Rajadell (Manresa), prop del pou de glaç, puntejada dels colors de tardor. L'auró negre posa les notes més brillants, el vermell, el taronja i el groc viu, els roures els grocs esmorteïts, els ocres i els marrons apagats i les fulles de la noguerola comencen a esgrogueir-se, mentre el pi blanc manté immutable el seu verd pàl·lid, el marfull el verd rotund i l'alzina el verd fosc.

1. Roure martinenc amb les glans madures i les fulles havent perdut ja el verd tancat d'estiu.

2. Auró negre amb les fulles vermell viu. L'auró negre mostra la més àmplia gama de colors encesos de tardor, des del groc lluminós fins al vermell viu de la imatge.

3. Servera amb les fulles compostes de to ataronjat als inicis de tardor.